

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹՈՐՈՍ ՔԱՅԱՆԱՅ ՓԵՒՍՈՓԱՅ

Թորոս ԲՀն. Հոռմկլայեցի ԺԴ. Դարու առաջին կիսուն գործող Կրիկեան Հմուտ գրիչներէն է: Աշակերտ եղած է Յովհաննէս Վրդ. Երզնկացիի: Ձինքը իրբեւ Դրիչ կը տեսնենք նախ Գերմադրիւր (1311) եւ ապա Դրազարկ (1331), որով կը ծանօթանանք դէթ մասամբ իր բազմամեայ գրչական դործունէութեան:

Իր գրչէն ծանօթ են Հինդ ձեռագիրները կը թուենք ժամանակադրական կարգով:

1.— 1293?, օրինակած է Յովհաննէս Երզնկացիի Քերականի Մեկնութիւնը:

2.— 1311ին, Գերմադրիւրի մէջ, գրած եւ ծաղկած է մէկ Նոր Կտակարան, Դրազարկի Ուխտէն, Թորոսի եւ Շարի որդի, Վարդան քահանային համար: Այդ ձեռագիրը հետագային մասնատուած է. Աւետարանները առանձին հատորով կը տեսնուին Հ. Աճառեանի կազմած Թաւրիզի Ձեռագրաց Ցուցակին մէջ, էջ 26, առանց տարբութիւի. իսկ Կաթողիկէ Թուղթերը կը գտնուին Երեսանի Մատենադարանը, 154 թւին տակ, իրբեւ Մասունք Նոր Կտակարանի.— Հմմտ. Յիշտ. ԺԴ. Դարի, էջ 75:

3.— 1319, Դրազարկ? մասնակցած է դրութեան Սաղմոս-Շարական-Ժամագրքի մը, օրինակելով Շարականի մասը, Օշին Թաղաւորին համար, արքունի դրան տալէնց տէր Թորոսի փափաքով.— Ա. Արք. Սիւրմէեան, Նկարագիր Օշին Թաղաւորի Ձեռագրի ժամագրիքին, Անթիլիաս, 1933:

4.— Դրազարկ? Շարական: Գրած է իշխանաց իշխան Հեթումի եւ որդիին Կոստանդինի համար: Նկարադրագած է Սարգիս Քահանայ (Պիծակ).— Ջեռ. Նիւ Եորքի

Հանրային Մատենադարանին, Թիւ 1489: Նոր Դիւր, 1944, Թիւ 1, էջ 6:

5.— 1331, Դրազարկ, Աւետարան: Գրած է Մարտիրոսի որդի Սարգիս Քահանայի համար. ծաղկած է Սարգիս Քահանայ (Պիծակ).— Ջեռ. Վենետիկի, Թ. 97 (Հին Թիւ 16):

Հատումներ իր եւ ուրիշներու յիշատակարաններէն:

1.— Ընդ նմին եւ զմեղաւք զառածեալ անմա, զգրող սորին, զԹորոս Կլայ(եցի) եւ զաշակերտ վարդապետիս Յովհաննիսի.— Ն. Աղունց, Արուեստ Դիոնիսեայ Քերականի, Պետրոգրադ, 1915, էջ XXIII:

2.— Վարդան Քահանայի Աւետարանին յիշատակարաններէն.

ա) Ձմեղապարտ գրչիկս Թորոս, եւ ըրծընաւոյն իմ աղայեմ յիշել ի Տէր.— Յուցակ Ջեռ. Թաւրիզի, էջ 27ա:

բ) ...եւ ետու գրել եւ աւարտել քահանայի ուրումն վանականի, որոյ անուն Թորոս. ի ստոյգ եւ յընտիր աւրինակէ, գորյոյժ բաղձանաւք եւ յոքնատուր տէնչանաւք, մեծաւ աշխատութեամբ ստացայ ըզսա, ի լուսաւորութիւն մանկանց եկեղեցւոյ, եւ յիշատակ ինձ, եւ ծնողաց իմոց.— Հաւրն Թորոսի եւ մարն իմոյ Շարի...— Նոյն, էջ 27աբ:

գ) Եւ զկարաւսոս ողորմութեանն Աստուծոյ, զԹորոս սոլառնուն քահանայ, յերեսանկեալ աղայեմ զսուրբ Հանդեպաւք սրդ, զհարս եւ զեղբարս, զի առնէք արժանի յիշման առաջի զենման անմահ դատինն Քրիստոսի զիս զմեղուցեալ գրիչս եւ զծը-

նաւզսն իմ եւ զամենայն ազգատունսն...:—
Նոյն, էջ 27բ:

Կաթուղիկեայց Թուղթքի յիշատակա-
րանէն:

...Եւ զիմեալ եկի յերկիրս՝ յառաջին
բնակութիւնն իմ, ի սուրբ ուխտն ի Դրա-
զարկ, յո եւ իմ խորհուրդ առեալ եկի ի
սուրբ ուխտն Գերմաղրեւր, յորում բնակեալ
էր նախածանօթ եւ յոյժ սիրելի եղբայր իմ,
քահանայ ոմն Թորոս անունն Հոռմկլացի,
Հմուտ գրչութեան: Եւ յոյժ ազաչեցի զնա
յանձն առնուլ եւ գրել զՆոր Կտակարանքն
ի լման ի մէկ տուփ, եւ նա յանձն էառ, եւ
ես, ոչ յիմոց ընչից, այլ ի վերոյ գրեալ
աստուածասէր արանց եւ յալլ պարոնացն,
ետու գրել: Եւ թէպէտ ալլոց ընչիւք ետու
գրել, այլ ես յոյժ աշխատեցայ ի սուր եւ ի
զնալ: Եւ արդ, յերեսս անկեալ աղաչեմ զա-
մենեսեան, ոչք աւգտիք ի սմանէ, յիշել ի
սուրբ եւ ի մեղսաքաւիչ աղաւթս ձեր զիս՝
ստացաւդ դրոցս զՎարդան, եւ զհարազատ
եղբայրն իմ զԱնդրէաս կրաւնաւոր քահա-
նայ, որ սրով կատարեցաւ, եւ զծնաւդսն
իմ՝ զԹորոս, եւ զմայրն իմ՝ զՇար, եւ զնդ-
բարսն իմ՝ զԱւետիք եւ զՅովսէփն, եւ ըզ-
վորքիկ եղբայրն իմ Ելֆինամ կոչեցեալ, եւ
զքորսն իմ՝ զզնացեալսն առ Քրիստոս:—
Լ, Ս. Խաչիկեան, Յիշտ. ԺԴ, Դարի, էջ
75-76:

Գրեցաւ ի թվականին Հայոց ԷՃ եւ Կ
(1311)՝ Սուրբ տոգը զրուած է նորագոյն
նորագրով ներքին լուսանցքում:— Նոյն,
սուր:

3.— Օշին Թագաւորի Ժամագրքին յի-
շատակարաններէն:

ա) Զմեղապարտ զրչիկս Թորոս Կլայցի
աղաչեմ յիշել ի Տէր:— Նկարագիր, էջ 101:

բ) Զմեղապարտ գրչիկս Թորոս Հոռմկլ-
լացի եւ զծնողսն իմ աղաչեմ յիշել ի Տէր:—
Նոյն, էջ 102:

4.— Կոստանդին իշխանի Շարականին
յիշատակարաններէն:

ա) Զստապեալ գրող սորա պր. Կոս-
տանդեան եւ ծնողաց իւրոց, եւ մեղապարտ
գրչի Թորոս Կլայցեոյ, եւ ծնողացն՝ ո-
ղորմեսի Տէր:— Նոր Գիր, էջ 6:

բ) Զստացաւդ սորին զիշխանաց իշխանն
զպարոն Կոստանդին, եւ զանիմաստ գրչի:
զԹորոս Կլայցի աղաչեմ յիշել ի Տէր:—
Նոյն, էջ 8:

5.— Սարգիս Քահանայի Աւետարանին
յիշատակարանէն:

Աղաչեմ եւ ես մեղաւորս Թորոս Հոռմ-
կլայցի՝ շարահիւսող սորին, արժանի զա-
նարժանս առնել, եւ յիշել յաղաւթս՝ զի մէծ
յուսով ակն ունիմ խնամոցն Աստուծոյ, եւ
այն՝ աղաւթիցն ձեր միջնորդելովն...: Գր-
եցաւ ի թուին 92, ի թագաւորութեանն
Լեւոնի, եւ ի հայրապետութեան տեսն
Յակոբայ՝ յերկնահանգէտ անապատս Դր-
բագարկ, ի լուս օրինակէ...:— Զեռ. Վենե-
տիկի, Թ. 97:

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆՆ,